

MEĐUNARODNI POSTDIPLOMSKI TEČAJ „HUMANISTIČKI TEMELJI ETIKE” U DUBROVNIKU

Društvo „Societas Ethica” održalo je svoj ovogodišnji sastanak u Dubrovniku i tu po prvi put organiziralo tečaj na postdiplomskoj razini. Tečaj, uz elemente seminarskog rada, održan je odmah slijedećeg tjedna po završetku sastanka u prostorijama Centra za postdiplomski studij (13–17. rujna 1982). To je prvi pokušaj ovoga znanstvenog Društva za proučavanje etike da organizira tečaj za postdiplomce (i asistente), a dakako i za druge koji se, uz adekvatno obrazovanje, interesiraju za etička pitanja.

Direktori ovog prvog tečaja ili seminara bili su: prof. E. Chiavacci (Firenze) i doc. dr. Marijan Valković (Zagreb). Treći najavljeni direktor prof. Heimo Hofmeister iz Beča nije mogao sudjelovati. Dodatni predavači bili su: prof. H. J. Türk (Nurnberg) i prof. L. Fretz (Delft).

Prof. Chiavacci u svom uvodnom predavanju obradio je temu: *Što je etika?* Obradio je posebno pitanja metaetike i normativne etike te je posebno govorio o naturalističkim, intuicionističkim i decizionističkim teorijama u etici. Ukazao je i na problematiku deontološkog i teleološkog pristupa u etici.

Prof. Türk je obradio temu: Pluralizam u etici. Tema je po sebi važna, jer se danas postavlja pitanje kako spojiti apsolutnost i obvezatnost moralnih normi s očitim pluralizmom etičkih stavova u povijesti i danas. Predavač je posebno analizirao pojam pluralizma, pri čemu je ukazao na četiri različita shvaćanja tog pojma, počevši od očite konstatacije pluralizma kao činjenice do pluralizma shvaćenog kao radikalni relativizam koji nije će bilo kakvu objektivnu normu. Prof. Türk je naglasio hitnu potrebu da se utvrde neke praktične moralne norme, unatoč razlikama u teoretskim pristupima. Po mišljenju predavača, tek smo na početku takva rada.

Prof. Fretz obradio je temu: Humanistički temelji Sartreove etike. Predavač je iznio kako se iz Sartreova filozofskog opusa dadu izvući temelji za humanističku etiku, iako Sartre formalno nije napisao djelo o etici. Prof. Fretz je temeljio svoje predavanje na nekim još neobjavljenim Sartreovim radovima i, posebice, na ovim djelima: *La transcendance de l'ego* (1936), *L'Être et le néant* (1943) i *Critique de la raison dialectique* (1960). Predavač je osobito raspravljao o pitanju solipizma, jer rješenje tog pitanja u Sartreovoj filozofiji predstavlja uvjet za izgradnju

humanističke etike. Prof. Fretz smatra da je Sartre prevladao taj problem svojom originalnom povijesno-transcendentalnom analizom.

Dr. Valković je obradio temu: *Etika i religija*. Najprije je dao opću tipologiju religija s obzirom na njihov odnos prema etici (religije kozmičkog tipa, religije mističkog tipa, religije s bitno heteronomnim oznakama te kršćanstvo kao poseban tip religije). Polazeći od problematike odnosa religije prema etici i obratno već kod Platona (Eutifron), predavač je prikazao taj problem u kršćanskom kontekstu (tomizam-nominalizam), da bi posebnu pažnju posvetio modernom postavljanju problema, počevši od „kopernikovskog obrata” u etici kod Kanta i njegova shvaćanja odnosa etike prema religiji. Osim o Kantu govorio je o mišljenjima Schleiermachera, E. Brunnera, R. Otta, Maxa Schelera i N. Hartmanna. Na kraju dao je sintezu iz kršćanske perspektive. Predavač je istaknuo razlikovanje između etike i religije, ali i neke dodirne točke. Zaključio je da su to dva aspekta ljudske egzistencije, koja se ne dadu svesti „ad unum”, ali se ne dadu ni sasvim odvojiti.

Sva predavanja i diskusije, često vrlo žive, bili su na engleskom jeziku, budući da je seminar bio internacionalnog značenja (sudionici su bili iz Nizozemske, Grčke, Njemačke, USA i Jugoslavije). Iako je ove godine broj sudionika bio malen te je i trajanje tečaja skraćeno, društvo „Societas Ethica” kani nastaviti s ovakvim seminarima u Dubrovniku te je već za iduću jesen predviđen dvotjedni tečaj. Ako ovakvi tečajevi uspiju, Centar za postdiplomski studij u Dubrovniku je idealno mjesto za ovakve susrete. No ostaju neki problemi: trebalo bi privući veći broj sudionika i, osobito, nameće se financijski problem kako za slušače tako i za predavače. Budući da su tečajevi međunarodnog značenja, neki savjetuju da se potraže kakvi fondovi u inozemstvu (što se tiče studenata, osobito SR Njemačka lako daje stipendije svojim studentima).

Kad se već ovi tečajevi održavaju u našoj zemlji, bilo bi korisno da se uključe i naši doktorandi ili asistenti, dakako uz uvjet da posjeduju potrebno poznavanje engleskog jezika (koje ne mora biti savršeno). Time bi se proširili horizonti mladim ljudima, a pružile bi im se i mogućnosti međunarodnih veza.

M. Valković